

Sygn. akt III AUa 39/18

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2018 r. w Szczecinie

sprawy B. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 listopada 2017 r. sygn. akt VI U 36/17

oddala apelację.

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 39/18

## UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 listopada 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił B. K. prawa do emerytury po osiągnięciu 60 roku życia, z uwagi na nieudowodnienie przez niego okresu 25 lat ogólnego stażu ubezpieczeniowego oraz okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Na potrzeby zaskarżonej decyzji organ rentowy uznał za udowodnione przez ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 roku 22 lata 7 miesięcy i 2 dni ogólnego okresu ubezpieczenia oraz 13 lat 6 miesięcy i 17 dni stażu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie uwzględnił w ogólnym stażu pracy ubezpieczonego oraz w stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia za pośrednictwem (...) przez pracodawcę zagranicznego na statkach od 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, od 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, od 28 lutego 1995

roku do 18 listopada 1995 roku oraz za pośrednictwem (...) na kontraktach zagranicznych od 4 lutego 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku, od 4 marca 1997 roku do 8 lutego 1998 roku i od 16 lipca 1998 roku do 31 grudnia 1998 roku z uwagi na brak zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego. Odnośnie okresu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy dodatkowo wskazał, że odmówił uwzględnienia w tym stażu również okresów zatrudnienia od 13 listopada 1990 roku do 11 lipca 1991 roku, od 13 grudnia 1991 roku do 3 lutego 1992 roku i od 1 października 1993 roku do 31 sierpnia 1994 roku wskazując, że podleganie dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia na kontraktach zagranicznych za pośrednictwem (...) Ltd. nie jest okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 roku.

Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji wnosząc o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury. Wniósł o uwzględnienie w jego ogólnym stażu ubezpieczeniowym oraz w stażu pracy w warunkach szczególnych dodatkowo zakwestionowanych przez ZUS okresów pracy u armatorów zagranicznych wskazując, że nie miał wpływu na wywiązywanie się pracodawcy z obowiązku zgłoszenia go do ubezpieczenia społecznego i odprowadzania składek.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości z argumentacją jak w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 17 listopada 2017 r., oddalono odwołanie B. K..

***Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:***

B. K. urodził się (...). W dniu 5 października 2016 roku ubezpieczony złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o emeryturę. Ubezpieczony nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Organ rentowy przyjął, że wnioskodawca udowodnił ogólny okres ubezpieczenia w wymiarze 22 lat 7 miesięcy i 2 dni, w tym 13 lat 6 miesięcy i 17 dni pracy w szczególnych warunkach.

B. K. za pośrednictwem (...) Ltd. Sp. z o.o. w S. świadczył pracę u zagranicznych armatorów w okresach od 13 listopada 1990 roku do 11 lipca 1991 roku (motorzysta), od 13 grudnia 1991 roku do 3 lutego 1992 roku (motorzysta), od 8 sierpnia 1993 roku do 11 września 1994 roku (motorzysta), od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku (monter), od 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku (motorzysta).

W okresie od 1 listopada 1990 roku do 31 maja 1993 roku i od 1 października 1993 roku do 31 sierpnia 1994 roku ubezpieczony zgłosił się do dobrowolnego ubezpieczenia społecznego i opłacał z tego tytułu składki. W konsekwencji organ rentowy uwzględnił w jego stażu ubezpieczeniowym te okresy.

Ubezpieczony nie wykazał natomiast, że był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego w Polsce również w okresach od 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, od 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, od 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku i że opłacał składki na ubezpieczenie społeczne w tych okresach.

B. K. za pośrednictwem (...) świadczył pracę na kontraktach u armatorów zagranicznych w latach 1996-2002, w tym w okresie przypadającym do dnia 31 grudnia 1998 roku pracę świadczył w okresach od 4 lutego 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku, od 4 marca 1997 roku do 8 lutego 1998 roku i od 16 lipca 1998 roku do 31 grudnia 1998 roku na stanowisku motorzysty.

Ubezpieczony nie wykazał, że był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego w Polsce w tych okresach i nie wykazał, że opłacał składki na ubezpieczenie społeczne w tych okresach.

We wszystkich zakwestionowanych przez ZUS okresach ubezpieczony był członkiem załogi pływającej na statkach. Świadczył pracę u obcych armatorów za pośrednictwem firm (...), które zajmowały się pośrednictwem w zatrudnianiu marynarzy na statkach obcych bander.

Pośrednicy poinformowali ubezpieczonego, że może zgłosić się do dobrowolnego ubezpieczenia społecznego i indywidualnie odprowadzać za siebie składki lub skorzystać z ich pośrednictwa przy przekazywaniu składek. Ubezpieczony zdecydował się na ubezpieczenie indywidualne.

Na podstawie powyższych ustaleń faktycznych oraz w odwołaniu do normy art. 24 ust. 1, art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonego za bezzasadne.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że sporna była kwestia dotycząca zarówno ogólnego okresu ubezpieczenia, jak i okresu pracy w warunkach szczególnych. Zwrócono uwagę, że na potrzeby zaskarżonej decyzji organ rentowy uznał za udowodnione przez ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 roku 22 lata 7 miesięcy i 2 dni ogólnego okresu ubezpieczenia oraz 13 lat 6 miesięcy i 17 dni stażu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie uwzględnił w ogólnym stażu pracy ubezpieczonego (a w konsekwencji również w stażu pracy w warunkach szczególnych) okresu zatrudnienia B. K. za pośrednictwem (...) przez pracodawcę zagranicznego na statkach od 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, od 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, od 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku oraz za pośrednictwem (...) na kontraktach zagranicznych od 4 lutego 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku, od 4 marca 1997 roku do 8 lutego 1998 roku i od 16 lipca 1998 roku do 31 grudnia 1998 roku z uwagi na niewykazanie, że w tych okresach był zgłoszony do polskiego ubezpieczenia społecznego.

Sąd pierwszej instancji odwołał się do treści art. 6 ustawy emerytalnej i podkreślił, że za okresy składkowe uznaje się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 roku okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą - u pracodawców zagranicznych, jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Okresy te stanowią równorzędne okresy ubezpieczenia - okresy składkowe. Zaznaczono, iż możliwość zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych przewidywały przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1989 roku o zatrudnieniu (Dz. U. 1989 r. Nr 75 poz. 446 ze zm.), a następnie ustawy z dnia 16 października 1991 roku o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. 1991 roku Nr 106 poz. 457 ze zm.).

Sąd Okręgowy przywołał także treść art. 29 ustawy z dnia 29 grudnia 1989 roku o zatrudnieniu (Dz. U. Nr 75, poz. 446 ze zm.) i wskazał, że jednostki kierujące, realizujące zatrudnienie na podstawie umów, o których mowa w art. 26 pkt 2, tj. zawartych z obywatelami polskimi kierowanymi przez te jednostki do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, są zobowiązane do przekazania na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składki na ubezpieczenie społeczne za każdą osobę skierowaną do pracy za granicą, wymierzoną od przeciętnego wynagrodzenia w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce i na Fundusz Pracy kwotą odpowiadającą 12% przeciętnego wynagrodzenia za każdy miesiąc trwania ubezpieczenia społecznego osoby skierowanej do pracy za granicą, w trybie i na zasadach przewidzianych dla składek na ubezpieczenie społeczne. Dalej przywołał art. 27 ust. 3 wskazanej wyżej ustawy, jednocześnie podnosząc, że kierowanie do pracy za granicą przez jednostki kierujące odbywa się na podstawie umów zawieranych przez te jednostki z obywatelami polskimi kierowanymi do pracy za granicą, które regulują czas zatrudnienia za granicą, obowiązki osoby skierowanej i jednostki kierującej oraz zwrot kosztów związanych ze skierowaniem do pracy za granicą. Zdaniem Sądu Okręgowego oznacza to, że Agencja, która posiadała uprawnienia do kierowania obywateli polskich do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, miała obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne jedynie wówczas, gdy zrealizowane zostało uprawnienie Agencji, wynikające z art. 26 pkt. 2 ustawy o zatrudnieniu, tzn. zawarta została umowa z obywatelem polskim kierowanym przez Agencję do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego. Dostrzeżono jednocześnie, że powołana wyżej ustawa obowiązywała do dnia 1 grudnia 1991 roku, kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 16 października 1991 roku o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. z 1991 roku, nr 106, poz. 457).

Następnie Sąd meriti podkreślił, że okres udokumentowanego zatrudnienia za granicą na podstawie zawieranych przez obywateli polskich z pracodawcami zagranicznymi umów, o których mowa w art. 42 pkt 3, jest traktowany, jak okres zatrudnienia w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych od dnia zgłoszenia przez zainteresowanego podjęcia zatrudnienia za granicą u pracodawcy zagranicznego we właściwym - ze względu na miejsce zamieszkania

-wojewódzkim urzędzie pracy i pod warunkiem dokonywania miesięcznych wpłat na Fundusz Pracy kwoty odpowiadającej 12% przeciętnego wynagrodzenia. Natomiast odwołując się do przepisów wykonawczych wyjaśniono, że jednostka kierująca obywateli polskich do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych wpłaca kwoty na Fundusz Pracy za te osoby na konto Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej, z zaznaczeniem na przekazie „wpłata z tytułu zatrudnienia za granicą za okres”. Sąd wskazał także, że obywatele polscy zatrudnieni za granicą na podstawie umów zawieranych z pracodawcami zagranicznymi kwoty na Fundusz Pracy wpłacają na konto wojewódzkiego urzędu pracy właściwego ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce, z zaznaczeniem na przekazie „wpłata z tytułu zatrudnienia za granicą za okres”. Zaś wpłat dokonuje się do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Sąd Okręgowy wskazał również, że jednostka kierująca obywateli polskich do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych zgłasza te osoby do ubezpieczenia społecznego oraz rozlicza i opłaca składki na ubezpieczenie społeczne w trybie i w terminach określonych dla zgłaszania, rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne za pracowników. Sąd meriti przyjął, że obywatele polscy zatrudnieni za granicą na podstawie umów zawieranych z pracodawcami zagranicznymi opłacają składki na ubezpieczenie społeczne w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwym ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce, począwszy od miesiąca wskazanego w zgłoszeniu do ubezpieczenia społecznego, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym wniosek został zgłoszony. Sąd wskazał, że składki na ubezpieczenie społeczne, o których mowa w ust. 1, opłaca się bez uprzedniego wezwania w terminie do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Sąd zaznaczył, iż w przypadku nieopłacenia składek na ubezpieczenie społeczne przez trzy kolejne miesiące, oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dokonuje wyłączenia z ubezpieczenia społecznego od miesiąca, w którym zaprzestano opłacania składek.

Sąd Okręgowy odwołał się także do przepisów art. 48 i 47 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. z 1995 roku Nr 1, poz. 1 ze zm.), zgodnie z którymi udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych zaliczane są do okresów pracy w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych pod warunkiem opłacania składek na Fundusz Pracy, natomiast do okresów składkowych w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym oraz o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Okres zatrudnienia obywateli polskich za granicą jest traktowany jak okres zatrudnienia w Polsce od dnia zawiadomienia właściwego terytorialnie wojewódzkiego urzędu pracy o podjęciu pracy za granicą i przystąpienia do płatności składki na Fundusz Pracy w wysokości 12% przeciętnego wynagrodzenia za każdy miesiąc tego zatrudnienia oraz zawiadomienia właściwego terytorialnie oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o podjęciu pracy za granicą i przystąpienia do opłacania składki na ubezpieczenie społeczne w wysokości ustalonej jak dla pracowników w kraju od zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak od przeciętnego wynagrodzenia. Jednostka kierująca ma obowiązek poinformować osobę kierowaną do pracy za granicą o przysługujących jej uprawnieniach odnośnie zaliczalności okresu pracy za granicą.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że tryb dokonywania wpłat na Fundusz Pracy oraz opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przewidzianych w ustawie został ustalony w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, wydanym w wykonaniu delegacji z art. 49 ust. 1 pkt 2 wymienionej ustawy (w brzmieniu ówczesnie obowiązującym), które pochodzi z dnia 31 marca 1995 roku i obowiązuje od dnia 25 kwietnia 1995 roku. Minister postanowił w nim (§ 29), że obywatel polski, zatrudniony za granicą na podstawie umowy zawartej bezpośrednio lub za pośrednictwem jednostki kierującej z pracodawcą zagranicznym, zawiadamia oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce, o przystąpieniu do opłacania składki, i począwszy od tego miesiąca opłaca składkę na ubezpieczenie społeczne. Wyjaśniono, że przed wejściem w życie rozporządzenia z dnia 31 marca 1995 roku kwestia opłacania składek w kraju z tytułu ubezpieczenia za granicą uregulowana była rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 roku wydanym na podstawie art. 49 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 października 1991 roku o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457, z 1992 roku Nr 21 ze zm.).

Sąd Okręgowy wskazał, że zaprezentowane wyżej uregulowania znalazły również potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2001 roku (I UKN 177/00, OSNP 2002/17/417), w którym wyraził od pogląd, iż obowiązek zgłoszenia i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne pracownika skierowanego do pracy za granicą

u pracodawcy zagranicznego na podstawie umowy z jednostką kierującą, obciążał tę jednostkę do dnia 24 kwietnia 1995 roku (§ 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 roku w sprawie szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim w związku z zatrudnieniem za granicą u pracodawców zagranicznych, Dz. U. Nr 122, poz. 543 w związku z art. 75 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, Dz. U. z 1995 roku Nr 1, poz. 1; tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 6, poz. 56 ze zm.).

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że kolejnym aktem prawnym regulującym omawianą w analizowanej sprawie sporną kwestię możliwości zaliczenia do ogólnego stażu pracy wnioskodawcy okresów świadczenia jej na statkach obcych bander u armatorów zagranicznych za pośrednictwem agencji morskich, w sytuacji nieopłacenia za wskazane okresy składek na ubezpieczenia społeczne, jest rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 roku (weszło w życie w dniu 25 kwietnia 1995 roku) w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych (Dz. U. z 1995 roku, nr 38, poz. 192) wydane na podstawie art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. z 1995 roku Nr 1, poz. 1), z którego § 1 ust. 1 wynika, że obywatel polski, zatrudniony za granicą na podstawie umowy zawartej bezpośrednio lub za pośrednictwem jednostki kierującej z pracodawcą zagranicznym, składkę na Fundusz Pracy wpłaca na konto wojewódzkiego urzędu pracy właściwego ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce, począwszy od miesiąca wskazanego, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zawiadomił ten urząd o przystąpieniu do płatności składki. Jak wynika z ust. 2 składkę, o której mowa w ust. 1, opłaca się bez uprzedniego wezwania do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc poprzedni, z zaznaczeniem na przekazie „wpłata z tytułu zatrudnienia za granicą za okres ...”. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, wojewódzki urząd pracy przekazuje zainteresowanemu informację o sposobie opłacania składki (ust. 3). Stosownie do treści § 2 ust. 1 powołanego rozporządzenia z dnia 31 marca 1995 roku obywatel polski, zatrudniony za granicą na podstawie umowy zawartej bezpośrednio lub za pośrednictwem jednostki kierującej z pracodawcą zagranicznym, opłaca składkę na ubezpieczenie społeczne w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanym dalej „oddziałem ZUS”, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce, począwszy od miesiąca wskazanego, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zawiadomił ten oddział ZUS o przystąpieniu do opłacania składki. Składkę, o której mowa w ust. 1, zwaną dalej „składką”, opłaca się bez uprzedniego wezwania do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc poprzedni (ust. 2). Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, oddział ZUS przekazuje zainteresowanemu legitymację ubezpieczeniową oraz informację o sposobie opłacania składki (ust. 3). Dyrektor właściwego oddziału ZUS może w uzasadnionych przypadkach wyrazić zgodę na opłacenie składki za okres poprzedni, nie dłuższy jednak niż trzy miesiące licząc od miesiąca następującego po ostatnim miesiącu, za który opłacona została składka (ust. 4).

Przekładając poczynione rozważania prawne na grunt analizowanej sprawy Sąd Okręgowy podkreślił, że w postępowaniu przed sądem ubezpieczony nie wykazał, że w zakwestionowanych przez ZUS okresach zamustrowania i wykonywania pracy na statkach obcych bander u armatorów zagranicznych za pośrednictwem agencji morskich został zgłoszony do polskiego ubezpieczenia społecznego i opłacone zostały z tego tytułu jakiejkolwiek składki. Sąd zwrócił uwagę, że ubezpieczony zeznając jako strona sam przyznał, że pośrednicy poinformowali go, że może zgłosić się do indywidualnego ubezpieczenia społecznego i indywidualnie odprowadzać za siebie składki lub skorzystać z ich pośrednictwa przy przekazywaniu składek. Uwzględniono także, że ubezpieczony jak przyznał zdecydował się na ubezpieczenie indywidualne. Zdaniem Sądu z materiału dowodowego wynika przy tym, że faktycznie w okresie od 1 listopada 1990 roku do 31 maja 1993 roku i od 1 października 1993 roku do 31 sierpnia 1994 roku ubezpieczony zgłosił się do dobrowolnego ubezpieczenia społecznego i opłacał z tego tytułu składki.

W ocenie Sądu pierwszej instancji ubezpieczony nie wykazał jednak, że był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego w Polsce również po dniu 31 sierpnia 1994 roku. W konsekwencji Sąd wskazał, że brak jest podstaw do ich zaliczenia zarówno do ogólnego stażu, jak i do okresu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach zakwestionowanych przez ZUS okresów wykonywania pracy u obcych armatorów przypadających po dniu 31 sierpnia 1994 roku.

Wobec uznania, iż ubezpieczony nie legitymował się co najmniej 25 letnim ogólnym stażem ubezpieczeniowym na dzień 1 stycznia 1999 roku Sąd wyjaśnił, iż co do zasady bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostawała kwestia ustalenia, czy ubezpieczony udowodnił również wymagany staż pracy w warunkach szczególnych. Sąd wskazał, że niewykazanie wymaganego ogólnego stażu ubezpieczeniowego powoduje bowiem, że badanie istnienia pozostałych przesłanek nabycia prawa do emerytury tj. legitymowania się przez wnioskodawcę na dzień 1 stycznia 1999 roku 15 letnim okresem stażu pracy w warunkach szczególnych jest zbędne.

Zdaniem Sądu ustalenie, iż ubezpieczony nie legitymował się na dzień 1 stycznia 1999 roku 25 letnim ogólnym stażem ubezpieczeniowym, uzasadniało oddalenie odwołania od zaskarżonej decyzji i zwalniało sąd od badania pozostałych przesłanek ustawowych nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając mu:

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że ubezpieczony wskazał, iż był on informowany o tym, że może ubezpieczyć się w zakresie ubezpieczenia samodzielnie, gdy nie wynika to z treści zeznań ubezpieczonego, który wskazał, że tak było podczas jego zatrudnienia w (...), ale podczas, gdy pośrednikiem w jego zatrudnieniu był (...) i poinformowano go, że pośrednik zgłosi go do ubezpieczenia,

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że ubezpieczony nie wykazał 25 lat okresów składowych i nieskładkowych przypadających do 1 stycznia 1999 roku,

- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez skopiowanie całych akapitów uzasadnienia z wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa 1326/15,

- naruszenie prawa materialnego poprzez przyjęcie, że ubezpieczony podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu, a nie ubezpieczeniu obowiązkowemu,

- naruszenie § 2 rozporządzenia z dnia 17 grudnia 1991 r. przez odmowę jego zastosowania w konsekwencji przyjęcie wynikającego z § 2 pkt 4 rozporządzenia z dnia 31 marca 1995 r. braku obowiązku jednostki kierującej zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za pracownika, z którym zawarła umowę o skierowanie pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego.

Uwzględniając powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie ubezpieczonemu emerytury oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu za obie instancje.

Zdaniem skarżącego, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. W uzasadnieniu Sąd wskazał bowiem jaki okres zatrudnienia przyjął organ rentowy w decyzji, ale nie dokonuje w tym zakresie jakichkolwiek własnych ustaleń i ostatecznie nie wiadomo, czy sąd uwzględnił taki sam okres czy nie. Sąd także nie zajął się w ogóle kwestią stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych, mimo że powinien to uczynił, a nie poprzestać na ocenie ogólnego stażu pracy zakładając z góry, że ustalenie sądu, że ubezpieczony nie wykazał 25 tego stażu jest nie do podważenia.

W ocenie apelującego, uzasadnienie wyroku wydaje się kopią uzasadnienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. Sąd pierwszej instancji powołał się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2001 r. II UKN 177/00, który odnosił się do stanu prawnego w zakresie zgłaszania do ubezpieczenia społecznego i opłacania składek do 24 kwietnia 1995 roku. Niewątpliwie więc przynajmniej do tej daty obowiązek zgłoszenia i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne pracownika skierowanego do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego na podstawie umowy z jednostką kierującą, obciążał tę jednostkę do dnia 24 kwietnia 1995 r. (§ 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim w związku z zatrudnieniem za granicą u pracodawców zagranicznych, Dz.U. Nr 122, poz. 543 w związku z art. 75 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, Dz.U. z 1995 r. Nr 1, poz. 1; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 6, poz. 56 ze zm.).

Apelujący wskazał, że kontrakt powoda w N. M. rozpoczął się przed wejściem rozporządzenia z 31 marca 1995 roku. W ww. wyroku Sąd Najwyższy wskazał natomiast, że wobec braku przepisów przejściowych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych nie można go stosować do umów zawartych przed jego wejściem w życie. Przenosząc ten wniosek na realia niniejszej sprawy okres od dnia 24 kwietnia 1995 roku do 18 listopada 1995 roku, kiedy to ubezpieczony skończył współpracę z tą firmą, powinien być oceniony przez sąd pierwszej instancji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim w związku z zatrudnieniem za granicą u pracodawców zagranicznych, a w konsekwencji ubezpieczony podlegał do tej daty obowiązkowemu, a nie jak przyjął sąd dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu.

Skarżący zwrócił uwagę, że wbrew ustaleniom sądu ubezpieczony nie został pouczony o możliwości zgłoszenia się dobrowolnie do ubezpieczenia społecznego. Z chwilą nawiązania przez ubezpieczonego współpracy z firmą (...) nie został on poinformowany o swoich uprawnieniach wynikających z art. 48 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu, ale, że firma zgłosi wszystkich marynarzy w tym także powoda do ubezpieczenia. Organ rentowy nigdy nie wykazał, że ubezpieczony został prawidłowo poinformowany o uprawnieniach jakie wynikają z art. 48 ww. ustawy.

Ubezpieczony podkreślił, że w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2010 r. w sprawie II UK 76/10, wskazano, że pod rządami ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu niezależnie od podstawy zatrudnienia w podmiocie zagranicznym, ubezpieczonego (nawet dobrowolnie) należało traktować jak pracownika. Skoro wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze ma on prawo do emerytury z tego tytułu. (...) Nie budzi zatem wątpliwości, że zatrudnienie do tej daty należy traktować jak zatrudnienie pracownicze na potrzeby regulacji emerytalno - rentowych, w tym jako pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. W istocie zatem można postawić tezę, że pod rządami ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu niezależnie od podstawy zatrudnienia w podmiocie zagranicznym, ubezpieczonego, nawet dobrowolnie, należało traktować jak pracownika.

Ostatecznie apelujący wskazał, że obowiązywanie regulacji uzależniającej realizację uprawnień emerytalnych od obowiązku opłacania składek przez inny niż ubezpieczony podmiot pośredniczący w zatrudnieniu w podmiocie zagranicznym w konsekwencji przerzuca ciężar i konsekwencje w zakresie opłacania składek na ubezpieczonego, co jest sprzeczne z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

Organ rentowy odpowiadając na apelację ubezpieczonego wniósł o jej oddalenie w całości.

### ***Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:***

Apelacja ubezpieczonego zawierała częściowo zasadną argumentację, jednak z uwagi na wykazanie wyłącznie 23 lat, 10 miesięcy i 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych, nie mogła prowadzić do wydania orzeczenia w postulowanym przez skarżącego kierunku.

Na wstępie wskazać należy, że postępowanie apelacyjne, jakkolwiek jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednakże zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że Sąd odwoławczy posiada swobodę jurysdykcyjną i kompetencję do ponownej samodzielnej oceny materiału procesowego, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia. Merytoryczny charakter orzekania Sądu drugiej instancji polega więc na tym, że ma on obowiązek poczynić własne ustalenia i ocenić je samodzielnie z punktu widzenia prawa materialnego, a więc dokonać subsumcji. Z tego też względu Sąd ten może, a jeżeli je dostrzeże - powinien, naprawić wszystkie stwierdzone w postępowaniu apelacyjnym naruszenia prawa materialnego popełnione przez Sąd pierwszej instancji i to niezależnie od tego, czy zostały one podniesione w apelacji, jeśli tylko mieszczą się w granicach zaskarżenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 roku, III CKN 812/98, Lex nr 40504).

W tym kontekście wskazania wymaga, że po dokonaniu własnej oceny materiału procesowego i dopuszczeniu dowodów z dokumentów znajdujących się na k. 199-200, k. 203, k. 214-215 Sąd Apelacyjny nie podzielił ustaleń Sądu Okręgowego odnoszących się do udokumentowania przez ubezpieczonego 22 lat, 7 miesięcy i 2 dni okresów składkowych i nieskładkowych oraz 13 lat, 6 miesięcy i 17 dni pracy w szczególnych warunkach. Wadliwość ustaleń Sądu Okręgowego wynika z błędnie zastosowanych przepisów prawa materialnego, na co słusznie zwrócił uwagę apelujący. Przy czym odniesienie się do poszczególnych wątków apelacji zostanie dokonane równoległe przy omawianiu kolejnych płaszczyzn rozstrzygnięcia.

W pozostałym zakresie uzupełniające postępowanie dowodowe, a także ponowna ocena zgromadzonego materiału dowodowego nie podważyła ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy. Wobec czego Sąd Apelacyjny podziela je i przyjmuje za własne czyniąc integralną częśćią swojego stanowiska i uznając za zbędne ich ponowne szczegółowe przytaczanie w tym miejscu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776 oraz z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, Lex nr 585720 i z dnia 24 września 2009 r., II PK 58/09, Lex nr 558303).

Zauważenia wymaga, że istotę sporu w sprawie, a jednocześnie źródło zarzutów podniesionych w środku zaskarżenia, stanowi ustalenie przez Sąd pierwszej instancji, że ubezpieczony nie spełnił przesłanki wykazania na dzień 1 stycznia 1999 r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych w rozumieniu art. 6 i 7 ustawy emerytalnej, która to warunkuje możliwość przyznania prawa do wcześniejszej emerytury, co z kolei jest konsekwencją odmowy przyjęcia, że okresem składkowym (czy też nieskładkowym) był okres zatrudnienia B. K. w latach: 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku, 4 lutego 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku, 4 marca 1997 roku do 8 lutego 1998 roku, 16 lipca 1998 roku do 31 grudnia 1998 roku.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy bezspornym jest, iż we wskazanych okresach zarówno ubezpieczony, jak i pracodawca, czy też jednostka kierująca ubezpieczonego do pracy nie opłacili stosownych składek na ubezpieczenia społeczne. Rozważania jednak wymaga czy w sporym okresie obowiązek ten obciążał wyłącznie ubezpieczonego – tak jak przyjął to Sąd Okręgowy, czy jednostki kierujące ubezpieczonego do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, a także jaki skutek – w sferze materialnoprawnej – wywołuje brak uiszczenia tychże składek.

W kontekście powyższego podzielić należy stanowisko apelującego, że do oceny spełnienia przesłanek do uzyskania emerytury za pracę w szczególnych warunkach, za okres zatrudnienia od 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, od 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, od 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku, znajdują zastosowanie przepisy Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim w związku z zatrudnieniem za granicą u pracodawców zagranicznych (a także uzupełniająco Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy z tytułu zatrudnienia za granicą u pracodawców zagranicznych oraz trybu uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne). Niezrozumiałym jest na jakiej podstawie Sąd Okręgowy zastosował przepisy wykonawcze obowiązujące w późniejszym okresie, a mianowicie przepisy Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy z tytułu zatrudnienia za granicą u pracodawców zagranicznych oraz trybu uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne. Istotnie kwestii tej nie wyjaśnił Sąd orzekający, zaś nie wynika to z przepisów wprowadzających owo Rozporządzenie w życie. Sądowi pierwszej instancji umyka, że zasada *tempus regit actum*, według której skutki zdarzenia prawnego ocenia się według przepisów prawa materialnego obowiązujących w chwili gdy dane zdarzenie nastąpiło, ma charakter podstawowej reguły prawa intertemporalnego. Przyjmuje się nawet, że w razie braku przepisów odnoszących się do zagadnień międzyczasowych zasadę tę należy domniemywać (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 października 1995 r., III AZP 29/95, OSNAPUS 1996, nr 8, poz. 107, z dnia 20 marca 2003 r., III CZP 4/03, OSNC 2003, nr 12, poz. 162 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 1991 r., I PRN 34/01, nie publ. i z dnia 22 października 1992 r., III ARN 50/92, OSNC 1993, nr 10, poz. 181; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2012 r., III CZP 45/12, Lex nr 1218522). Jej



przejawem jest, wynikająca z art. 3 k.c., zasada niedziałania ustawy wstecz, chyba że co innego wynika z jej brzmienia lub celu. Zatem bezsprzecznie w okresie nawiązania stosunku pracy do chwili wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. (a zatem do dnia 25 kwietnia 1995 r.) zastosowanie znajdują przepisy Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r.

Podzielić należy zatem stanowisko apelującego, iż w okresie zatrudnienia od 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, od 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, od 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku objęty był obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, nie zaś dobrowolnym jak przyjął to Sąd Okręgowy. Dostrzec bowiem należy, iż zgodnie z treścią § 7 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim w związku z zatrudnieniem za granicą u pracodawców zagranicznych osobom ubezpieczonym z tytułu pracy za granicą na podstawie umowy z jednostką kierującą, świadczenia i zasiłki wypłaca ta jednostka. Stosownie zaś do treści § 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy z tytułu zatrudnienia za granicą u pracodawców zagranicznych oraz trybu uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne jednostka kierująca obywateli polskich do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych zgłasza te osoby do ubezpieczenia społecznego oraz rozlicza i opłaca składki na ubezpieczenia społeczne w trybie i w terminach określonych dla zgłaszania, rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne pracowników.

Wobec uznania, iż w okresie do dnia 18 listopada 1995 r. (data zakończenia ostatniego kontaktu zawartego pod rządami Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 r.) ubezpieczony podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, za którego jednak pracodawca (ani jednostka kierująca do pracy za granicą) nie uiścili należnych składek, należy rozważyć czy wskazany okres należy zaliczyć do okresu zatrudnienia.

W obecnym stanie prawnym obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne zarówno w części obciążającej pracodawcę jak i pracownika spoczywa na pracodawcy - płatniku (art. 17 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Wykonywanie przez pracodawcę tego obowiązku jest niezależne od pracownika, zatem zaleganie pracodawcy ze składkami lub uchylanie się od ich opłacania powodowałoby brak środków na indywidualnym koncie pracownika, co miałyby wpływ na wysokość przyszłych świadczeń. W związku z tym został wprowadzony mechanizm chroniący pracownika przed skutkami niezależnego od niego zaniechania. W trybie określonym przepisem art. 40 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonuje na koncie ubezpieczonego uzupełnienia kwoty składek nieuregulowanych przez płatnika. Jeżeli tryb ten zostanie wyczerpany, okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, w którym pracownik otrzymuje wynagrodzenie, jest okresem ubezpieczenia, czyli okresem składkowym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach, niezależnie od tego, czy pracodawca opłacił składki na ubezpieczenie.

Uzależnienie uznania okresu zatrudnienia wykonywanego w poprzednim stanie prawnym za okres składkowy od opłacenia przez pracodawcę składek, kłóciłoby się z zasadą równego traktowania wszystkich ubezpieczonych sformułowaną w art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wprowadzałoby także zróżnicowanie pracowników pozostających w zatrudnieniu przed wejściem w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nałożenie obowiązku wykazania faktu opłacenia składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne tylko na niektórych a nie wszystkich pracowników. Na gruncie wydanego na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy o organizacji i finansowania ubezpieczeń społecznych rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.) obowiązek imiennego zgłaszania do ubezpieczenia społecznego miały zakłady pracy zatrudniające nie więcej niż 20 pracowników, a zakłady zatrudniające większą liczbę pracowników zgłaszały ich do ubezpieczenia przez podanie łącznej liczby pracowników zatrudnionych w okresie rozliczeniowym (§ 12 ust. 3 i 4). W przypadku nieuregulowania przez pracodawcę zatrudniającego więcej niż 20 pracowników składek na ubezpieczenie społeczne w należytym wysokości, nie było możliwości stwierdzenia faktu opłacenia składek na ubezpieczenie konkretnego pracownika.

Z ugruntowanego już orzecznictwa wynika także, że dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (co bezsprzecznie ma miejsce w rozpoznawanej sprawie) za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a tej ustawy nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę faktu opłacenia przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne. Zapisy w ewidencji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zgłoszeniu lub braku zgłoszenia do ubezpieczenia pracownika przez pracodawcę mającego taki obowiązek mogą być brane pod uwagę wyłącznie przy ocenie wiarygodności dokumentu lub innego dowodu stwierdzającego zatrudnienie. Jeżeli jednak fakt pozostawania w zatrudnieniu został udowodniony (czego w rozpoznawanej sprawie nie kwestionuje organ rentowy), okres tego zatrudnienia jest okresem składkowym nawet w przypadku, gdy pracodawca nie zgłosił pracownika do ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2007 r., II UK 185/06, Lex nr 384305).

W ustalonym stanie faktycznym koniecznym jest zatem potraktowanie okresów od 8 sierpnia 1993 roku do 30 września 1993 roku, od 1 września 1994 roku do 11 września 1994 roku, od 21 września 1994 roku do 4 lutego 1995 roku, od 28 lutego 1995 roku do 18 listopada 1995 roku jako okresu składkowego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy o emeryturach i rentach, bez względu czy pracodawca bądź jednostka kierująca ubezpieczonym do pracy za granicą zgłosiła ubezpiezonego do ubezpieczenia społecznego.

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny przyjął, iż ubezpieczony wykazał 23 lata 10 miesięcy 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych, nie zaś jak ustalił to Sąd Okręgowy 22 lata 7 miesięcy i 2 dni.

Wbrew jednak twierdzeniom apelacji okresy od 4 lutego 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku, od 4 marca 1997 roku do 8 lutego 1998 roku, od 16 lipca 1998 roku do 31 grudnia 1998 roku nie mogą zostać wliczone do okresów składkowych i nieskładkowych ubezpieczenia. Bez wątplenia wnioskodawca wykazał zatrudnienie w warunkach szczególnych w wyżej wskazanych okresach, wykonywane na statkach żeglugi morskiej. Świadczenia pracy potwierdzają, że był on zatrudniony (za pośrednictwem agencji u armatorów zagranicznych), stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jako członek załóg wyżej wymienionych statków. Jednak, zgromadzony materiał procesowy nie wskazuje, że ubezpieczony (a to na nim stosownie do treści przepisów Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych) we wskazanych okresach uiszczał na rzecz ZUS składki na ubezpieczenie społeczne i na fundusz pracy na zasadach i w wysokości określonej obowiązującymi w tym zakresie przepisów. Ustalenia tego nie kwestionuje ubezpieczony, a jedynie podnosi, iż został pouczony o takim obowiązku.

Zaznaczenia zatem wymaga, że Sąd Najwyższy w utrwalonej judykaturze przyjmuje, że okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach u pracodawcy zagranicznego na podstawie skierowania upoważnionej polskiej instytucji kierującej pracowników do pracy za granicą, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce, mogą być uznane za składkowe okresy ubezpieczenia na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, natomiast począwszy od listopada 1985 r. (por. § 6 ust. 2 uchwały nr 123 Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 r.), okresy zatrudnienia u pracodawców zagranicznych mogą być uznane za składkowe okresy podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w Polsce, jeżeli zostały opłacone składki - art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2010 r., II UK 329/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 262, podobnie w wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10, - niepublikowany - dotyczącym zaliczenia okresów pracy marynarza kierowanego do prac za granicą u armatorów zagranicznych, które zostały uznane za okresy wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach). W orzecznictwie przyjmuje się więc, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowi inaczej (por. wyrok z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/00, OSNP 2003 Nr 10, poz. 258). Skoro zaś ubezpieczony nie sprostął powyższemu obowiązkowi brak jest podstaw do wliczenia wyżej wymienionych okresów jako okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce.

Powyższego stanowiska nie zmienia fakt braku wiedzy o treści przywołanych norm, czy też braku poinformowania ubezpieczonego o możliwości samodzielnego odprowadzania składek. Należy mieć bowiem na względzie, że ogłoszenie aktu normatywnego w dzienniku urzędowym nie musi być równoznaczne z rzeczywistym dotarciem do adresatów informacji o jego treści. Systemy prawne korzystają tradycyjnie z maksymy *ignorantia iuris nocet*, zaczerpniętej z rzymskiego dziedzictwa prawnego. Maksymę tę wykorzystuje także orzecznictwo sądowe (zob. np. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1998 r., II UKN 519/97, OSNAPUS 1999, nr 1, poz. 36) oraz Trybunał Konstytucyjny, który np. w uchwale z dnia 7 marca 1995 r., W 9/94 (OTK Zb.Urz. 1995, nr 1, poz. 20) wyraził pogląd, że funkcjonowanie prawa, zwłaszcza w demokratycznym państwie prawnym, opiera się na założeniu, iż wszyscy adresaci obowiązującej normy prawnej - a więc zarówno podmioty obowiązane do jej przestrzegania, jak i organy powołane do jej stosowania - znają jej właściwą treść (tzw. fikcja powszechnej znajomości prawa) i że nikt nie może uchylić się od ujemnych skutków naruszenia tej normy na tej podstawie, że normy tej nie znał lub rozumiał ją opacznie (*ignorantia iuris nocet*).

Zgodnie z przytoczoną zasadą, ubezpieczony nie może tłumaczyć się nieznaną treścią prawa należycie ogłoszonego, przyjmuje się bowiem, że każdy zainteresowany treścią adresowanych do niego norm prawnych ma możliwość zapoznania się z obowiązującymi aktami prawnymi. Przyjęcie fikcji powszechnej znajomości przepisów prawnych zamieszczonych w należycie ogłoszonych i obowiązujących aktach prawnych jest konieczne ze względu na pewność i bezpieczeństwo obrotu prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r., I CK 233/05, Lex nr 176399).

Skoro zatem w wyżej wskazanych okresach zatrudnienia u zagranicznych pracodawców B. K. nie był objęty ubezpieczeniami emerytalnymi na terenie Polski, to mimo świadczenia pracy na podstawie umowy o pracę u pracodawców zagranicznych, okres ten nie podlega uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury ani jako okres składkowy (bowiem składka w Polsce nie była uiszczana), ani jako nieskładkowy (bowiem nie jest objęty katalogiem okresów ustalonych w art. 7 ustawy emerytalnej). Nie kwestionując zatem faktu, że ubezpieczony we wskazanych okresach świadczył pracę na podstawie umowy o pracę poza granicami kraju, nie można tego okresu zatrudnienia uwzględnić przy ustalaniu prawa do wnioskowanej emerytury.

Uwzględniając zaś, że ubezpieczony ubiega się o emeryturę na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej, to winien on wykazać łączne spełnienie wszystkich przesłanek ustalonych przez ustawodawcę do przyznania wnioskowanego świadczenia. Brak spełnienia jednej z tych ustawowych przesłanek – legitymowania się okresem składkowym i nieskładkowym w łącznym wymiarze co najmniej 25 lat na dzień 1 stycznia 1999 r., musi skutkować odmową przyznania prawa do emerytury w wieku obniżonym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2010 r., II 140/10, Lex nr 786382, z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, Lex nr 272581, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12 stycznia 2012 r., III A Ua 1470/11, Lex nr 1124831).

Podkreślić przy tym należy, że istotną cechą ubezpieczeń społecznych jest schematyzm prawa do świadczeń. Wyraża się on w bezwzględny przestrzeganiu równości formalnej, bez możliwości korekty w przypadkach uzasadnionych okolicznościami sytuacji jednostkowej. W związku z tym w prawie ubezpieczeń społecznych nie ma klauzul generalnych, tj. zwrotów ustawowych, pozwalających na indywidualne potraktowanie każdego przypadku ze względu na np. zasady współżycia społecznego. Zastosowanie tych zasad ma charakter zupełnie wyjątkowy, do takich wyjątków należy regulacja art. 138 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach, który jednak nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie (tak Inetta Jędrasik-Jankowska w „Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego”, s. 32; T. Zieliński w „Ubezpieczenie społeczne pracowników”, s. 194). Dlatego okoliczność podnoszona przez apelującego, że nie został on poinformowany o swoich uprawnieniach wynikających z art. 48 ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu i pozostawał przekonany, że forma zgłosi wszystkich marynarzy, w tym jego, do ubezpieczenia, nie ma wpływu na ocenę spełnienia ustawowych przesłanek przyznania prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Kończąc wskazać trzeba, że bez wpływu na treść rozstrzygnięcia pozostaje zarzut art. 328 § 2 k.p.c. Przepis art. 328 § 2 k.p.c. określa konstrukcyjne elementy uzasadnienia wyroku, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy

dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Obraza tego przepisu może mieć miejsce wyłącznie wtedy, gdy z uzasadnienia orzeczenia nie daje się odczytać, jaki stan faktyczny bądź prawny stanowił podstawę rozstrzygnięcia, co uniemożliwiło kontrolę instancyjną. Ubezpieczony zarzuca Sądowi Okręgowemu kopiowanie akapitów z wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku (sygn. akt III AUa 1326/15). W tym miejscu godzi się zauważyć, że Sąd pierwszej instancji w treści uzasadnienia wyroku przytoczył jedynie tożsame przepisy prawne i zacytował ich treść. Argumenty apelującego nie są zatem wystarczające dla uznania zarzutu naruszenia przez Sąd prawa procesowego. Ostatecznie przyjąć należy, że Sąd Okręgowy wyjaśnił podstawę prawną wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, czyniąc zadość wymaganiom art. 328 k.p.c.

Uwzględniając powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację B. K. jako nieuzasadnioną oddalił w całości.

SSA Barbara Białecka SSA Urszula Iwanowska SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk